

Договор за обикновените въоръжени сили в Европа

Договорът за обикновените въоръжени сили в Европа (ДОВСЕ) е подписан на 19 ноември 1990 г. от 22 държави, разделени в две групи (НАТО и Организацията на Варшавския договор). На 17 юли 1992 г., когато влиза в сила, страните по договора са вече 30 в резултат на дезинтеграционните процеси, довели до разпадането на Чехословакия и Съветския съюз. Република България подписва ДОВСЕ на 19 ноември 1990 г. и връчва ратификационните си документи на 12 ноември 1991 г.

Първоначално договорът регламентира равни лимити за въоръжения и бойна техника за всеки от двата блока – НАТО и Варшавския договор. Постигнато е съгласие нито една държава в Европа да не може да притежава повече от около една трета от общите конвенционални въоръжения на Стария континент. Договорени са също така регионални ограничения и безпрецедентни верификационни механизми, които включват обмен на информация между страните съдоговорителки и взаимни инспекции. Основно постижение на ДОВСЕ е мащабното намаляване на конвенционалните въоръжения в региона между Атлантическия океан и Урал.

С оглед променилата се военнополитическа обстановка в Европа след разпадането на Варшавския договор, през 1996 г. ДОВСЕ е изменен с т.нар флангово споразумение, което облекчава ограниченията за Русия и Украйна във фланговия регион, определен в чл. 5, параграф 1А¹.

Въпреки огромния успех, който договорът постига в областта на разоръжаването, приложението му е съпътствано и от редица трудности, а Руската федерация настоява за осъвременяване на ДОВСЕ.

През ноември 1999 г. в Истанбул 30-те държави по договора подписват споразумение за адаптирането му (АДОВСЕ), в което са премахнати блоковите ограничения и са въведени такива на национален принцип. В замяна на това Русия се съгласява да намали нивата на наличната бойна техника в Грузия и да се договори с нея за условията и продължителността на присъствието на руски части на нейна територия, да изтегли подразделенията си от Молдова и да спазва

¹ Addendum to Treaty on Conventional Armed Forces in Europe and Related Documents, <http://www.fas.org/nuke/control/cfe/text/cfeadd.htm>

фланговите ограничения. Тези договорености са известни като „Истанбулски ангажименти“.

Като реакция на втората война в Чечения (1999-2000 г.), страните от НАТО поставят като политическо условие за ратификация на АДОВСЕ пълното изтегляне на Русия от Молдова и Грузия. Москва отказва пълно изтегляне, което блокира ратификационния процес на АДОВСЕ и влизането му в сила.

През юли 2007 г. Русия преустановява изпълнението на задълженията си по ДОВСЕ под претекст, че са настъпили „извънредни обстоятелства“, засягащи сигурността на Руската федерация и изискващи „незабавни мерки“. Суспендирането настъпва 150 дни след издаването на указа.

Русия не изпълнява задълженията си да предоставя информация, да извършва нотификации и да приема инспекции съгласно договора. В отговор на действията на Москва, с решение на Министерски съвет Република България преустановява изпълнението на ДОВСЕ спрямо Руската федерация.

Възникналите трудности с приложението на ДОВСЕ след руския мораториум довеждат до необходимостта да се търси нов механизъм, чрез който да бъде преодолян създавания се вакуум в областта на контрола на конвенционалните въоръжения в Европа. През годините са поети няколко инициативи без особен успех.